Гуртовенко О.Л.
Національний університет «Одеська юридична академія»,кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права

В ПОШУКАХ ПРИКЛАДІВ КОЛІЗІЙ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Юристами надано чимало визначень такого поняття як колізія між юридичними положення. Але, наскільки відомо автору цієї публікації, в цих визначеннях не використовується те поняття, яке, як видається, є ключем до розуміння того, що таке зазначена колізія. Найбільш влучним поняттям тут буде поняття «взаємна виключальність (ви- ймальність)» (іншими словами, поняття «несумісність»). Отже, юридичні положення, між якими мається колізія, - це взаємовиключні (тобто несумісні) юридичні положення. Таким чином, юридичні положення, між якими мається колізія, є альтернативними сут- ностями. Зокрема вони можуть бути протилежними сутностями.

В цьому світлі тут і буде розглянуто одне з питань колізій в кримінальному праві України. Вже стало звичним казати про те, що між положеннями кримінального права існують колізії. Але юристи наводять одиничні приклади таких колізій. При цьому іноді колізії між положеннями кримінального права залишаються непоміченими. А іноді інше співвідношення між положеннями кримінального права сприймається як колізія. Досліджень правозастосовної практики з цього приводу у вітчизняній літературі вкрай мало.

Для протидії такому явищу як колізії між положеннями кримінального права спочатку треба назбирати низку прикладів таких колізій. Звернемося до одного з таких прикладів.

Частина 6 ст. 27 Кримінального кодексу України (далі - КК України) передбачає таке: «Не є співучастю не обіцяне заздалегідь переховування злочинця, знарядь і засобів вчинення злочину, слідів злочину чи предметів, здобутих злочинним шляхом, або придбання чи збут таких предметів. Особи, які вчинили ці діяння, підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 198 та 396 цього Кодексу.» (Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-Ш // Офіційний вісник України. - 2001. - № 21. - Ст. 920).

Ст. 256 КК України передбачає зокрема такий злочин як укриття злочинної діяльності учасників злочинних організацій шляхом надання приміщень, сховищ, транспортних засобів, інформації, документів, технічних пристроїв, грошей, цінних паперів. Під їх злочинною діяльністю все ж таки варто розуміти вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину. Це пояснюється так. Згідно із ч. 4 ст. 28 КК України ідентифікуючою характеристикою злочинної організації є те, що її члени зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації. До того ж, в попередній статті КК України (255) передбачено такий злочин як створення злочинної організації з метою вчинення с*а*ме тяжкого чи особливо тяжкого злочину). Разом із тим ст. 396 КК України передбачає такий злочин як заздалегідь не обіцяне приховування тяжкого чи особливо тяжкого злочину.

Отже, зазначене положення ст. 256 КК України охоплює меншу кількість випадків, ніж

положення ст. 396 КК України, оскільки в зазначеному положенні ст. 256 КК України йдеться при укриття злочинної діяльності тільки учасників злочинних організацій і тільки шляхом передбаченого в ньому виключного переліку способів. Але це не означає, що між двома зазначеними положеннями мається конкуренція. Якщо системно проаналізувати положення із ч. 6 ст. 27, ст.ст. 256 і 396 КК України, то виявляться колізія між положенням ч. 6 ст. 27 і ст. 256 КК України і колізія між положенням ст. 256 і ст. 396 КК України.

Ст. 256 КК України в її ізольованому розуміння передбачає, що зазначені вчинки треба кваліфікувати за нею, тоді як згідно з ч. 6 ст. 27 КК України їх треба кваліфікувати за ст. 396 КК України. В юридичних уявленнях існує колізійне положення, згідно з яким колізія між положеннями оного й того самого нормативно-правового акту вирішується на користь положення, яке знаходиться ближче до кінця такого нормативно-правового акту.

Але також зрозуміло, що колізія між положенням законодавства, які можна запропонувати називати виключними (це, зокрема таке положення законодавства, згідно з яким певні питання підлягають регулюванню виключно вказаним у ньому положенням законодавства) і положенням законодавства, яке не є виключним положення законодавства і не відповідає певному виключному положенню законодавства, вирішується на користь такого певного виключного положення законодавства. Крім того, в юридичні уявлення треба запровадити і колізійне положення, згідно з яким колізія між положенням, яке передбачено загальною частиною кодексу, і положенням, яке передбачено особливою частиною кодексу, вирішується на користь положення, яке передбачено загальною частиною кодексу. Другому і третьому із наведених колізійних положенньв треба надати пріоритет перед першим, оскільки вони видаються менш умовними. Тобто зазначена колізія вирішується на користь положення ч. 6 ст. 27 КК України.

Згідно із ч. 6 ст. 27 КК України будь-який вчинок (тобто злочин), передбачений положенням ст. 396 КК України, забороняється передбачати в ролі злочину в інших статтях КК України, тобто вдаватися до дублювання (хоча і без цього зрозуміло, що в законодавстві не повинно бути дублювань, якщо дублювань не вимагають психологічні обставини). Отже, між положенням ст. 256 і ст. 396 мається колізія. Цю колізію ми маємо змогу побачити тільки тоді, коли дивимось також і на ч. 6 ст. 27. Колізія між положеннями ст. 256 і ст. 396 КК України, вирішується на користь положення ст. 396. Ця колізія породжує не тільки технічну захарашеність тексту КК України, а й нестабільну ситуацію із санкціями, оскільки санкції, передбачені положеннями ст. 256 і ст. 396 КК України, є різними.

Два наведені види колізій існують завжди, коли маються юридичне положення, яке передбачає вимоги до інших юридичних положень, юридичне положення, яке відповідає такій вимозі, юридичне положення, яке не відповідає такій вимозі.